

Η χρεοκοπία των ιδεολογιών και ο ευτελισμός της πολιτικής

[Ορθοδοξία](#) / [Κοινωνικά θέματα](#)

[Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.](#)

Η πολιτική εξουσία είχε πάντοτε την τάση να απολυτοποιείται. Και όταν ικανοποιεί την τάση της αυτή, προσλαμβάνει εμφανώς ή αφανώς θρησκευτικό χαρακτήρα. Θέλοντας να ελέγχει πλήρως την ζωή των πολιτών προβάλλεται ως μόνος ενοποιός παράγοντας, ως religio (θρησκεία), παραμερίζοντας ή και πολεμώντας ως ανταγωνιστική κάθε θρησκεία. Στην περίπτωση αυτήν ο Χριστιανός οφείλει να αντιτάσσει στην πολιτική εξουσία την ελευθερία της συνειδήσεώς του και την προσωπική του σχέση με τον Θεό. Έτσι μπορεί να φτάσει, αν χρειαστεί, ως το μαρτύριο, όπως έπραξαν οι μάρτυρες της Εκκλησίας.

Όταν εξασθενεί ή σβήνει η ελευθερία της συνειδήσεως και ατονεί ή εξαφανίζεται από την κοινωνική ζωή η κατακόρυφη αναφορά προς την απόλυτη αυτοαξία, τον Θεό, τότε η ηθική και η πολιτική συμπεριφορά παραμένουν έκθετες στην διάλυση και την αποσύνθεση. Έκθετη παραμένει βέβαια και η οικολογική συμπεριφορά του ανθρώπου, ο οποίος δεν βλέπει πλέον την κτίση ως δημιούργημα του Θεού ούτε

διακρίνει σε αυτήν κάποια βαθύτερη ή συμβολική αξία, αλλά την χρησιμοποιεί σύμφωνα με την ατομική του κρίση και επιθυμία. Το φαινόμενο αυτό γίνεται προκλητικότερο στον σύγχρονο κόσμο με τις τεράστιες δυνατότητες της επιστήμης και της τεχνολογίας και με τις καταλυτικές επιπτώσεις του ευδαιμονισμού και της παγκοσμιοποίησής.

Στην μετανεωτερική κοινωνία τίποτε δεν θεωρείται σταθερό ή αυτονόητο. Ούτε στον άνθρωπο ούτε στην φύση αναγνωρίζεται κάτι σταθερό και απαραβίαστο. Οι «λόγοι» της κτίσεως, όπως και οι «λόγοι» της ανθρώπινης φύσεως -για να χρησιμοποιήσουμε την θεολογική ορολογία του αγίου Μαξίμου του Ομολογητού- παραβιάζονται ασύστολα. Ως μέτρο για όλα τα πράγματα εκλαμβάνεται το αυτονομημένο και αυτοθεωμένο άτομο. Ως αξίες λειτουργούν ατομικές ή ομαδικές προτιμήσεις, ενώ ως αξιακά συστήματα και θεσμοί προβάλλονται αυθαίρετες επιλογές, που διεκδικούν μάλιστα να αναγνωρισθούν και να καθιερωθούν δημοσίως ως ισότιμες με διαχρονικά αξιακά συστήματα και θεσμούς. Με τον τρόπο αυτόν μπορεί να παρουσιάζεται και να κυκλοφορεί ως αξία κάθε παράχρηση και διαστροφή.

Το φαινόμενο αυτό καλύπτει ήδη πειστικά και τον ορθόδοξο κόσμο. Η διάδοση του υλιστικού ευδαιμονισμού και της ψευδώνυμης ελευθερίας συρρικνώνει μέχρις αφανισμού την κατακόρυφη σχέση και αναφορά των ανθρώπων. Το πνεύμα της εκκοσμικεύσεως διαδίδεται ευρύτατα και ισοπεδώνει τα πάντα. Μολονότι τυπικώς διαφημίζεται η Ορθοδοξία, στην πραγματικότητα προωθείται η πνευματική αδιαφορία και η ηθική και πνευματική ασυναρτησία. Ταυτόχρονα καλλιεργείται το

αντιεκκλησιαστικό πνεύμα, ο θρησκευτικός συγκρητισμός και η λεγόμενη ουδετεροθρησκεία. Έτσι η κοινωνική, η ηθική και η πολιτική συμπεριφορά του λαού παραλύουν και ευτελίζονται, ενώ παράλληλα επεκτείνονται ο ατομισμός και ο ευδαιμονισμός.

Η Ορθοδοξία όμως συνδέεται στενά και με έναν άλλον παράγοντα, που δεν ακυρώθηκε ακόμα τελείως από την εκκοσμίκευση, αλλά εξακολουθεί να διατηρείται κάπως στην κοινωνική και την πολιτική ζωή. Ο παράγοντας αυτός είναι η μνημική σχέση με τους προγόνους· η συνείδηση του Γένος, που παραμερίστηκε από το κράτος. Με την μνημική αυτή σχέση και την επιβίωση κοινών οικογενειακών, κοινωνικών, θρησκευτικών και λοιπών παραδόσεων διατηρείται ως ένα βαθμό κάποια ταυτότητα του ορθόδοξου λαού. Άλλωστε με την μνημική σχέση και την κοινή αναφορά στον «Θεό των πατέρων ημών» συνδέονταν πάντοτε και θεμελιώδεις θεολογικές αλήθειες μέ ουσιώδη κοινωνική σπουδαιότητα.

Σήμερα στο πολιτικό επίπεδο, μετά την χρεοκοπία των ιδεολογιών και τον ευτελισμό της πολιτικής, ως κύριος σκοπός των πολιτικών ηγετών παρέμεινε η άσκηση και νομή της εξουσίας. Αυτή ασκείται εν ονόματι του λαού αλλά στην πραγματικότητα χωρίς την ουσιαστική συμμετοχή του, γιατί ο λαός γίνεται έρμαιο δημαγωγικών και κομματικών επιδιώξεων και από εντολέας των κυβερνήσεων του μεταβάλλεται σε όργανο νομιμοποίησης των εξουσιαστών του. Μόνο όταν δημιουργούνται έκτακτες καταστάσεις και εμφανίζονται χαρισματικές ηγεσίες που αφυπνίζουν την υπνώττουσα λαϊκή συνείδηση, παρέχεται η ευκαιρία να πραγματοποιηθεί, έστω και προσωρινά, κάποια κοινωνική αναγέννηση. Η προσωπική τόλμη, η ανιδιοτέλεια, η αρχοντιά και το κοινοβιακό πνεύμα, που βρίσκονται παρά τις πολλές ατέλειες και αδυναμίες πίσω από κάθε ουσιαστικό επίτευγμα του ορθόδοξου λαού, εξορίζονται ή απωθούνται στην λήθη. Αλλά χωρίς την αναβίωσή τους, που εμφανίζεται σε περιόδους μεγάλης κρίσεως, δεν μπορεί να υπάρχει ελπίδα για αρμονία ή ομαλότητα στις σχέσεις λαού και εξουσίας.

Η δίψα της εξουσίας υπήρχε πάντοτε ως ανθρώπινος πειρασμός. Μέσα στο πνεύμα όμως της παγκοσμιοποίησης, με την σύγχρονη τεχνολογία και την πληροφορική, η εξουσία προσέλαβε υπερβατικές διαστάσεις. Έγινε απρόσωπη υπερεξουσία, παγκόσμια και πανταχού παρούσα. Αποδεσμεύτηκε από την κοινωνική βάση και τους φυσικούς φορείς της, δημιούργησε ανεξέλεγκτους πλοκάμους με γαιοπολιτικούς και οικονομικούς κυρίως στόχους και πρόβαλε ως δεσπόμενες αξίες τις αξίες των αγορών. Αντίστοιχα και οι φορείς της εξουσίας, μολοντί αφανίζονται μέσα στην απρόσωπη υπερεξουσία και μεταβάλλονται σε απλούς διεκπεραιωτές της, ικανοποιούμενοι να υπηρετούν τους «κοσμοκράτορας του

αιώνος τούτου»[25]. Έτσι εξηγείται και η παραδοξότητα των ημερών μας, κατά την οποία νόμιμες κυβερνήσεις, εκλεγόμενες ελεύθερα από τον λαό με κανονικές διαδικασίες, να λαμβάνουν για βασικά θέματα αποφάσεις σαφώς αντίθετες προς την θέληση της συντριπτικής πλειοψηφίας του λαού.

Οι αξίες δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως αυτογαθά αλλά ως μέσα που «άγουν» στο αγαθό· ως μέσα κοινωνίας με την αλήθεια. Και τέτοια μέσα δεν μπορούν να είναι η απνεύματη ύλη ή το χρήμα που εκλαμβάνεται ως δεσπόζουσα αξία. Αλλά ούτε η τεχνολογία προσφέρεται ως τέτοιο μέσο. Μετά την παγκοσμιοποίηση του καπιταλιστικού πνεύματος με τις διάφορες μορφές και παραλλαγές του, μετά την κατάρρευση των ποικίλων ιδεολογιών και αφηγήσεων, μετά την απαξίωση του προσώπου και την αποτίμηση του ανθρώπου και της ποιότητας της ζωής του με οικονομικά κριτήρια, χωρίς αναγωγή προς την αλήθεια, μολονότι δεν φτάσαμε στο τέλος της ιστορίας που προέβλεπε ο Φράνσις Φουκουγιάμα, φτάσαμε στο τέλος των πραγματικών αξιών, που ισούται με το τέλος της ανθρωπιάς του ανθρώπου. Η καταστροφική όμως αυτή απόληξη μπορεί να καταστεί σωτήρια και δημιουργική, αν αποτελέσει αφετηρία για την επαναφορά του ανθρώπου στην αλήθεια του προσώπου που ανοίγεται στο Πνεύμα και την δημιουργία υγιών διαπροσωπικών σχέσεων και κοινωνικών καταστάσεων.

[25] Βλ. Εφεσ. 6,12.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<https://bit.ly/2Gcz660>